

“Doe dit om mij te gedenken...” (Lucas 22,14-20)

¹⁴ Toen het zover was, ging hij samen met de apostelen aanliggen voor de maaltijd. ¹⁵ Hij zei tegen hen: ‘Ik heb er hevig naar verlangd dit pesachmaal met jullie te eten voor de tijd van mijn lijden aanbreekt. ¹⁶ Want ik zeg jullie: ik zal geen pesachmaal meer eten voordat het zijn vervulling heeft gevonden in het koninkrijk van God.’ ¹⁷ Hij nam een beker, sprak het dankgebed uit en zei: ‘Neem deze beker en geef hem aan elkaar door. ¹⁸ Want ik zeg jullie: vanaf nu zal ik niet meer drinken van de vrucht van de wijnstok tot het koninkrijk van God gekomen is.’ ¹⁹ En hij nam een brood, sprak het dankgebed uit, brak het brood, deelde het uit en zei: ‘Dit is mijn lichaam dat voor jullie gegeven wordt. Doe dit, telkens opnieuw, om mij te gedenken.’ ²⁰ Zo nam hij na de maaltijd ook de beker, en zei: ‘Deze beker, die voor jullie wordt uitgegoten, is het nieuwe verbond dat door mijn bloed gesloten wordt.’

- Jezus heeft ons gevraagd om telkens opnieuw samen te komen rond het paasbrood en de paasbeker. Dan gaat het steeds om drie dingen:
 - o De herinnering aan Jezus – aan wie hij was, en wat hij zei, en wat hij deed
 - o Jezus aanwezig stellen in het nu
 - o Het visioen van de toekomst en de doorbraak van de nieuwe wereld, het koninkrijk van de hemel, verkondigen.
- Jezus heeft dit aan ons gevraagd tijdens een paasmaaltijd. Dat wil zeggen tijdens een Joods feest, het feest van *pesach*. Indien we willen begrijpen wat Jezus van ons vraagt, dan moeten we terug naar de orde van dienst van dit pesachfeest, de *seder*.
- De oorsprong van het pesachfeest is zowel te vinden bij de Hebreeën als nomaden, als bij de Israëlieten als vaste bewoners van het land. Na de ballingschap, in een groeiende diaspora, zal het feest de typische karaktertrekken krijgen van het Joodse feest. Maar op die geschiedenis ga ik nu niet in.
- Pesach roept de herinnering op aan wat Huub Oosterhuis het angstland noemt. De verhouding van het Hebreeuwse volk tot Egypte was dubbel, en zal dat lange tijd blijven. Er is de gastvrijheid in de graanschuur die Egypte was. Er is de aantrekkingskracht van een oude cultuur. En er is de vervreemding van de eigen wortels, het vervallen in armoede en in slavernij. Het vrije volk wordt een slavenvolk. Tweederangs burgers.
- Het verhaal gaat... over groeiende tekenen van verzet. Over de herinnering aan een ander leven. Over een opstand onder leiding van Mozes, de stotteraar. Een onmogelijk verhaal, een absurd verhaal, met alle onmogelijkheden en absurditeiten vandien: over een vrijgeleide naar de woestijn, over een doortocht door de rode zee, over verdrinkende achtervolgers: ‘paarden en wagens wierp Hij in zee’ – hadden ze gezongen, met de profetes Myriam vooraan in de stoet.
- Sindsdien nemen alle generaties van Joodse en christelijke ontheemden dit absurde verhaal in de hand als een leidraad, als een blauwdruk, als een seder: een orde van dienst.
- De seder is gebaseerd op een verhaal, op de *haggada* van Pasen. En ieder jaar opnieuw wordt dat verhaal onder het stof vandaag gehaald, afgestoofd, en als nieuw verteld.
- Natuurlijk wordt eerst alles zorgvuldig voorbereid: de verwijdering van al wat gedeseemd is, de tafel, met de bittere kruiden, met het ei, met de lamsbout, enz., met het ongedeseemd brood – matze – en met wijn. Iedereen heeft een beker voor zich en de beker zal viermaal gevuld moeten worden, en viermaal geheven ten hemel met de aanvangswoorden *baruch atah Adonai Elohenu mèlèch haolam...* (‘Gezegend zijt Gij, onze God-Adonaj, die zijn heerschappij wil vestigen in deze wereld...’)

- En dan, na het vullen van de tweede beker, komt er een belangrijk moment: het stellen van de vragen. (*Versierde Haggada*, blz. 14) Dit gebeurt door de jongste aanwezig die daartoe al in staat is. Denk aan de film *Left luggage*! Waarom is deze avond anders dan alle andere avonden...? Waarom eten we vanavond alleen ongezuurd brood? Waarom dopen we de kruiden tot tweemaal toe...? Waarom? Wat heeft dat voor zin – dat stellen van die vragen die we toch allemaal al lang kennen? De versierde haggada geeft het antwoord: Omdat vragen stellen een teken van vrijheid is!
- In welke situatie, op welke plaats, in welke tijd mogen er géén vragen gesteld worden? Er zijn landen waar de media alleen mogen zeggen wat de overheid hen toestaat. Vragen stellen is gevaarlijk. Er zijn families waar vragen stellen als vervelend wordt ervaren. Er zijn inderdaad situaties waarin ikzelf vragen stellen uit de weg ga: omdat ik genoeg heb aan mijn eigen mening, mijn eigen visie, mijn eigen aanpak...
- En dan, zegt de paashaggada: vragen stellen is een teken van vrijheid. We moeten ze weer toelaten, die onthutsende, inbrekende, ja brutale vragen die aan ons gesteld worden. Vragen stellen is een teken van vrijheid. De vraag opent, schetst nieuwe perspectieven; het antwoord sluit, vernauwt. Jezus vraagt aan de blinde Bartimeüs: Wat is je verlangen? Een ogenschijnlijk overbodige vraag. Maar nee, die vraag moet gesteld worden!
- Het paasverhaal gaat over vrijheid. Of liever: over alle vormen van onvrijheid, knechting, slavernij en verslaving, onderdrukking die we kennen. En over een uitweg daaruit. En over perspectieven van nieuwe vrijheid, over wat het betekent om hier en nu opnieuw als vrije mensen geboren te worden. Tijdens de paasnacht wordt er van gedachten gewisseld over de onvrijheden die ons vandaag bedreigen, in de wereld, in de stad, in onze eigen kring, in mijn persoonlijk leven. Iedereen bouwt mee aan een verhaal. De een zegt: televisie is mijn onvrijheid. De ander zegt: het is mijn vrijheid! En Jezus vraagt, in de paasnacht, aan zijn gezellen: waarom ruziën jullie onder elkaar over de vraag wie de belangrijkste is? Wat wil dat eigenlijk zeggen: de belangrijkste zijn? (...) Doe dit, om mij – de Dienaar – te gedenken!
- Nadenken over wegen die leiden naar bevrijding. De haggada zegt: ‘Niemand die vrij is kan weten wat het is een slaaf te zijn. We moeten de herinnering levend houden, zodat we onze vrijheid nooit als vanzelfsprekend zullen beschouwen of anderen tot slaven maken.’ (*Versierde Haggada*, blz. 15)
- En ook horen we in de haggada het ontstellende bericht: We zullen nooit helemaal vrij zijn, zolang er op de wereld nog mensen in onvrijheid leven... Vrijheid is niet iets dat we hebben, laat staan bezitten. We zijn altijd op weg naar vrijheid, van allerlei uiterlijke en innerlijke onvrijheden naar vrijheid.
- Op de paasnacht die Jezus viert, samen met zijn volgelingen, zitten ze aan de gedekte tafel. Alles is nauwkeurig voorbereid. En de gesprekken gaan over vrijheid. Lucas besteedt een lange perikoop aan die gesprekken over vrijheid tijdens de paasmaaltijd. Lc 22,14-38!
- En Jezus neemt het brood. De Aramese naam voor dat brood is: *halachma anya*: het brood van de verdrukking. Smakeloos, plat, ongedesemd brood. Brood van de armoede. Brood voor slaven. En Jezus zegt: Gezegend zijt God, Adonaj, onze koning... om dit brood. En Jezus zegt: dit brood, ik breek het, deel het onder jullie uit, als *mijn lichaam*, gebroken voor jullie...
- En de beker wijn, tot driemaal toe gevuld en gedronken. De maaltijd is genuttigd. De verhalen zijn verteld. Psalmen worden gezongen en gebeden. En dan, na de maaltijd, is het de tijd voor de vierde beker: ‘Gezegend zijt Gij, onze Eeuwige God, Heerser van de wereld, Schepper van de vruchten van de wijngaard’ – horen we in de haggada. De wijn – anders dan het brood – is teken van vreugde, teken van toekomst, van nieuwe mogelijkheden, van een ongekend land van belofte. Bij Lucas lezen we: “Zo nam hij na de maaltijd ook de beker, en

zei: 'Deze beker, die voor jullie wordt uitgegoten, is het nieuwe verbond dat door mijn bloed gesloten wordt.'" En het duizelt de leerlingen voor ogen: het bloed van het lam, gestreken langs de ingangsposten van de tent, is het teken van redding. Een nieuw verbond, gesloten en bekrachtigd met de levenskracht van bloed, vergoten voor jullie.

- Waarom voor ons?, vragen de leerlingen. Wij hebben die redding niet nodig! Jawel, zegt Jezus. Want jullie rivaliseren altijd opnieuw om de belangrijkste te zijn, jullie willen het hazenpad kiezen, straks, jullie zullen verloochenen wat je dierbaar is – wie je dierbaar is! Ja, een van jullie, vrienden, zal mij verraden. Jawel, drink uit deze beker, telkens als je samenkomt. Het is en blijft de beker van de vreugde! Nieuwe vrijheid die zichtbaar wordt in de verte.
- Dierbaren, wij zijn pelgrims, mensen van de uittocht. Telkens als we denken er te zijn, klinkt de oproep: Pasen komt eraan, vier Pasen! En dan staan we weer op, om verder te trekken. Maar in die Paasnacht, en telkens wanneer we samenkomen met ongedesemd brood en een beker wijn, beseffen we dat hij ons gaande wil houden, wakker en waakzaam wil houden: Doe dit om mij te gedenken!

Jean Bastiaens

De Lier, 1 november 2015